

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἔστιν Ἀθηναίους ἔχουσι τοσαῦτ' ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν ὦν νυνὶ πεποίηκεν ἔπραξεν οὐδὲ τοσαύτην ἐκτήσατο δύναμιν. Ἀλλ' εἶδεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι ταῦτα μὲν ἔστιν ἅπαντα τὰ χωρὶ ἄθλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων. Καὶ γὰρ τοι ταύτη χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν ὡς ἂν ἐλών τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος· καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὀρῶσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἂ χρή.

(Δημοσθένους Α' Φιλιππικός § 5-6)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1) Να μεταφράσετε το κείμενο.

(Μονάδες 20)

2) Για τους παρακάτω τύπους να γράψετε ό,τι σας ζητείται:

χαλεπὸν: ἴδιος τύπος στον συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό

φύσει: ἴδια πτώση στον ἄλλο αριθμό

πάντα: ονομαστική πληθυντικού θηλυκού γένους

τις: αιτιατική πληθυντικού αριθμού ουδετέρου γένους

τὸν νοῦν: δοτική ενικού αριθμού

ἔσχε: β' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' στην ἴδια φωνή

ἐκτήσατο: α' πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής ενεστώτα ἴδιας φωνῆς

κατέστραπται: γ' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής ἴδιου χρόνου και ἴδιας φωνῆς

ἐλών: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής παρακειμένου ἴδιας φωνῆς

ὀρῶσι: απαρέμφατο μέλλοντα

(Μονάδες 10)

3α) Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου:

πολεμεῖν, ἅπαντα, πολέμῳ, σύμμαχα, τούτοις, ἐθέλοντας.

(Μονάδες 3)

3β) Εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος... δύναμιν: Να εντοπιστεί ο υποθετικός λόγος που υπάρχει στο παραπάνω απόσπασμα και να μετατραπεί σε υποθετικό λόγο του προσδοκωμένου.

(Μονάδες 4)

3γ) τοῖς παροῦσι, παρεσκευασμένους: Να αναγνωριστούν οι μετοχές και να αναλυθούν σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση.

(Μονάδες 3)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) Αν ο Φίλιππος είχε τότε αυτή τη γνώμη ότι δηλαδή θα ήταν δύσκολο να πολεμήσει τους Αθηναίους οι οποίοι είχαν τόσα φρούρια στη χώρα του, επειδή αυτός δεν είχε καθόλου συμμάχους, δεν θα πετύχαινε τίποτα από όσα είχε πετύχει μέχρι τώρα ούτε θα αποκτούσε τόσο μεγάλη δύναμη. Αλλά εκείνος αντιλήφθηκε σωστά, ἄνδρες Αθηναῖοι το εἶπες, ότι από τη μια μεριά όλες αυτές οι περιοχές είναι βραβεῖα που καθιέρωσε ο πόλεμος και που βρίσκονται μπροστά, ενώ από την ἄλλη μεριά εκ φύσεως τα υπάρχοντα αυτών που απουσιάζουν ανήκουν

σε αυτούς που είναι παρόντες και τα υπάρχοντα αυτών που αδιαφορούν (ανήκουν) σε όσους θέλουν να μοχθούν και να κινδυνεύουν. Πράγματι λοιπόν επειδή σκέφτηκε κατά αυτόν τον τρόπο ο Φίλιππος έχει υποδουλώσει και κατέχει τα πάντα, άλλα όμως μπορεί να τα κατέχει κάποιος αν τα κυριεύσει με πόλεμο, και άλλα, αν τα καταστήσει σύμμαχα και φιλικά. Γιατί όλοι θέλουν να είναι σύμμαχοι και να έχουν στραμμένη τη προσοχή τους σε αυτούς που τυχόν τους βλέπουν ότι έχουν προετοιμαστεί και ότι έχουν αποφασίσει να κάνουν όσα πρέπει.

2) χαλεπὸν: χαλεπώτερον- χαλεπώτατον

φύσει: φύσει (ν)

πάντα: πᾶσαι

τις: τινά/ ἄττα

τὸν νοῦν: τῶ νῶ

ἔσχε: σχοίης

ἐκτήσατο: κτῶμεθα

κατέστραπται: κατεστράφθων/ κατεστράφθωσαν

ἐλών: ἤρηκη/ ἤρηκώς ἦ

ὄρῳσι: ὄψεσθαι

3α) πολεμεῖν: Υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση αἰσχροὺν ἐστίν (τελικό απαρέμφατο)

ἅπαντα : Κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «τά χωρία»

πολέμῳ: δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του μέσου στο «ἔχοι ἄν»

σύμμαχα: κατηγορούμενο στο «τά δέ» μέσω του ποιησάμενος

τούτοις: ἔμμεσο αντικείμενο στο απαρέμφατο «προσέχειν»

ἐθέλοντας: κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος ὄρῳσιν το «οὓς»

3β) Ὑπόθεση: εἰ Φίλιππος τότε...ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην (εἰ + οριστική Αορίστου)

Απόδοση: α) οὐδέν ἄν ἔπραξεν (δυνητική οριστική)

: β) οὐδέν τοσαύτην ἐκτήσατο ἄν δύναμιν (δυνητική οριστική)

Πρόκειται για ένα σύνθετο ως προς την απόδοση υποθετικό λόγο, ανεξάρτητο και ευθύ που δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού.

Μετατροπή σε υποθετικό λόγο του προσδοκωμένου:

Ὑπόθεση: ἐάν...σχῆ (ἐάν + υποτακτική)

Απόδοση: πράξει...κτῆσεται (οριστικές Μέλλοντα)

3γ) τοῖς παροῦσι: Επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως δοτική προσωπική κτητική στο ρήμα «ὑπάρχει».

Ἀνάλυση: τούτοις, οἱ παρῆισι (αναφορική πρόταση)

παρεσκευασμένους: Κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται από το ρήμα αἰσθήσης «ὄρῳσι» και αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος το «οὓς».

Ἀνάλυση: ὅτι παρεσκευασμένοι εἰσί(ν) (ειδική πρόταση)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καί ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατόν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;
Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τούς πολίτας πειθοῖ τε καί ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδίδοναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἄν ἕκαστοι τό κοινόν δυνατοί ὦσιν ὠφελεῖν καί αὐτός ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτός αὐτοῖς ἐπί τόν σύνδεσμον τῆς πόλεως.
Αληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

Σκέψαι τοίνυν, εἶπον, ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ἀδικήσομεν τούς παρ' ἡμῖν φιλοσόφους γιγνομένους, ἀλλά δίκαια πρός αὐτούς ἐροῦμεν, προσαναγκάζοντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τε καί φυλάττειν.
ΠΛΑΤΩΝΟΣ «ΠΟΛΙΤΕΙΑ», Ενότητα 13^η

Ωρα όμως να προσθέσουμε και κάτι άλλο στον λόγο μας: στην τάξη της φύσης η πόλη προηγείται από την οικογένεια κι απ' τον καθένα μας ως άτομο· ο λόγος είναι ότι το όλον αναγκαστικά προηγείται του μέρους· πραγματικά, αν πάψει να υπάρχει το σώμα ως σύνολο, δεν θα υπάρχει πια ούτε πόδι ούτε χέρι παρά μόνο ως (ίδια) λέξη, όπως, ας πούμε, αν μιλούμε για πέτρινο χέρι (θα είναι, πράγματι, κάτι σαν αυτό, αν μια φορά πεθάνει)· όλα τα πράγματα είναι αυτό που λέμε ότι είναι, αν τα κρίνουμε με κριτήριο τη λειτουργία και τις ιδιότητές τους· από τη στιγμή, επομένως, που θα πάψουν να έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά, δεν θα πρέπει πια να λέμε ότι είναι ό,τι ήταν πριν, αλλ' ότι απλώς εξακολουθούν να λέγονται ακόμη με την ίδια λέξη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΑ», Ενότητα 13^η

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ἐπελάθου... σύνδεσμον τῆς πόλεως: Να μεταφραστεί το απόσπασμα.
(Μονάδες 10)
2. Ποια είναι η θεωρία του Γλαύκωνα και ποια η θεωρία του Σωκράτη περί δικαίου με βάση το πρωτότυπο κείμενο;
(Μονάδες 15)
3. Να παρουσιάσετε την άποψη του Αριστοτέλη για τον συσχετισμό του όλου με το μέρος σύμφωνα με το μεταφρασμένο απόσπασμα. Να συγκρίνετε επίσης την άποψη του Αριστοτέλη με τη θεωρία του Σωκράτη περί δικαίου.
(Μονάδες 15)
4. Ο Αριστοτέλης δάσκαλος στην Ακαδημία.
(Μονάδες 10)
5. Να βρείτε με ποιες λέξεις του πρωτότυπου κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι ακόλουθες λέξεις:
αστυφύλακας, ἄρρητος, λησμονιά, διηνεκής, αναρμόδιος, ἐνεση, ἀχρηστος, παρεκτροπή, πειστήριο, ἄδετος.
(Μονάδες 10)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ξέχασες πάλι, είπα εγώ, φίλε (μου), ότι ο νόμος δεν ενδιαφέρεται για αυτό, για το πώς δηλαδή θα ευτυχήσει υπερβολικά στην πόλη μία οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα, αλλά μηχανεύεται ώστε να συμβεί αυτό σε ολόκληρη την πόλη, ενώνοντας αρμονικά τους πολίτες και με την πειθώ και με τη βία, κάνοντας να μεταδίδει ο ένας στον άλλον την ωφέλεια την οποία τυχόν μπορεί να προσφέρει ο καθένας για το κοινό καλό και δημιουργώντας ο ίδιος τέτοιου είδους άνδρες μέσα στην πόλη όχι για να αφήνει να στρέφεται ο καθένας όπου θέλει, αλλά για να τους χρησιμοποιεί ο ίδιος με σκοπό τη συνοχή της πόλης.
2. Στο πρωτότυπο κείμενο παρουσιάζονται δύο διαφορετικές θεωρίες περί δικαίου, του Γλαύκωνα και του Σωκράτη. Ο Γλαύκωνας κατ' αρχάς, ως φερέφωνο της αριστοκρατικής ηθικής, θεωρεί άδικη την προσηγηθείσα προτεινόμενη λύση του Σωκράτη περί εξαναγκασμού των φιλοσόφων να αναλάβουν την ηγεσία της πόλης. Ο Γλαύκωνας λοιπόν θεωρεί άδικη τη λύση του Σωκράτη, εφόσον με τη λύση αυτή οι φιλόσοφοι θα αναγκαστούν να ζήσουν χειρότερα μολονότι είναι δυνατόν σε αυτούς να ζήσουν ευτυχισμένοι και με τον τρόπο που οι ίδιοι έχουν επιλέξει και επιθυμούν. Γίνεται αντιληπτό επομένως ότι ο Γλαύκωνας προσεγγίζει το δίκαιο ατομοκεντρικά και κυρίως σύμφωνα με την κοινωνική ομάδα στην οποία ο καθένας ανήκει, θεωρώντας ουσιαστικά ότι δεν υπάρχει μία καθολική σκοπιμότητα της δικαιοσύνης. Ταυτόχρονα, μέσω των λεγομένων του γίνεται κατανοητό ότι ο Γλαύκωνας δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην άγραφή διάσταση της δικαιοσύνης, εφόσον αυτό το οποίο στην ουσία θεωρεί άδικο είναι ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων και η καταπάτηση της προσωπικής τους επιθυμίας να μην εμπλακούν άμεσα με την πολιτική. Στον αντίποδα της άποψης του Γλαύκωνα βρίσκεται αυτή του Σωκράτη. Ο Σωκράτης λοιπόν προσεγγίζει το δίκαιο από την πλευρά του συνόλου και όχι μιας οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας, δηλώνοντας ότι το μέλημα του νόμου δεν είναι η ευτυχία μίας κοινωνικής ομάδας αλλά η ευτυχία του συνόλου. Επιπλέον με την αναφορά στην έννοια του νόμου, φαίνεται ότι εστιάζει το ενδιαφέρον του κυρίως στη γραπτή μορφή της δικαιοσύνης. Προκειμένου επομένως να ενισχύσει την άποψή του αυτή προβαίνει σε μία λεπτομερέστερη αναφορά του στη λειτουργία του νόμου. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Σωκράτη ο νόμος επιτελεί μία τριπλή λειτουργία μέσω της οποίας οριοθετούνται αφενός οι σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους αλλά αφετέρου και οι σχέσεις των πολιτών με το κράτος. Η τριπλή αυτή λειτουργία του νόμου συνίσταται στα ακόλουθα: α) ο νόμος ενώνει τους πολίτες αρμονικά τόσο με την πειθώ όσο και με τη βία, είτε υπακούνε όλοι ανεξαιρέτως δηλαδή οι πολίτες σε αυτόν είτε δεν υπακούνε, οπότε στην περίπτωση αυτή επέρχεται η επιβολή των αντίστοιχων ποινών. Η αρμονική αυτή συνένωση των πολιτών επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της αρχής της ισονομίας, σύμφωνα με την οποία όλοι οι πολίτες αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκουν, β) ο νόμος δίνει τη δυνατότητα σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες να συνεισφέρουν στο κοινό καλό, πράγμα το οποίο επιτυγχάνεται κατά κύριο λόγο μέσω του επαγγέλματος που ο καθένας ασκεί και γ) ο νόμος περιορίζει τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά μη επιτρέποντάς του να κάνει ό,τι επιθυμεί, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνει ότι ο νόμος αυτό που προτάσσει είναι η συνοχή του συνόλου της πόλης και όχι η ευδαιμονία μίας μερίδας των πολιτών. Αξιοσημείωτη είναι επίσης στο πρωτότυπο κείμενο η προσωποποίηση του νόμου, στοιχείο που φαίνεται μέσα από τη χρήση όλων των ρηματικών τύπων του κειμένου που έχουν ως υποκειμένό τους τη λέξη «νόμος»

(αντιπροσωπευτικότερο παράδειγμα ως προς αυτό είναι η χρήση του ρήματος «μηχανάται».)

3. Στο μεταφρασμένο κείμενο αξιοπρόσεκτη είναι η άποψη του Αριστοτέλη ότι η πόλη προηγείται (=είναι σημαντικότερη αξιολογικά και οντολογικά και δεν προηγείται χρονολογικά) από όλες τις μικρότερες μορφές κοινωνιών και από τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά. Προκειμένου να το αποδείξει αυτό, προκειμένου να δείξει δηλαδή ότι σε κάθε περίπτωση το όλον προηγείται των μερών που το αποτελούν προβαίνει –ως εμπειρικός φιλόσοφος που είναι- σε έναν παραλληλισμό. Παραλληλίζει την πόλη με το ανθρώπινο σώμα και τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά με κάποιο μέλος του ανθρωπίνου σώματος. Μέσω του παραλληλισμού αυτού γίνεται αντιληπτό ότι καταστροφή του όλου οδηγεί αναπόφευκτα και σε καταστροφή όλων των μελών που το αποτελούν ενώ το αντίθετο δεν ισχύει. Είναι φανερό λοιπόν ότι και από τα δύο προς εξέταση κείμενα προκύπτει η σκέψη μοτίβο στην αρχαία ελληνική γραμματεία ότι το όλον προηγείται του μέρους (αντίστοιχες θέσεις συναντάμε στους τραγικούς ποιητές, στον Θουκυδίδη, στον Αλκαίο, στον Θέογνη και άλλους).
4. Η απάντηση στο σχολικό βιβλίο, σελ. 128-129 (προηγ. έκδοση βιβλ. σελ. 141) «Είκοσι χρόνια έμεινε...αν είναι να σωθεί η αλήθεια;»
5. **αστυφύλακας:** φυλάττειν, **άρρητος:** έροῦμεν, **λησμονιά:** έπελάθου, **διηνεκής:** διαφερόντως, **αναρμόδιος:** συναρμόττων, **ένεση:** άφιῆ, **άχρηστος:** καταχρηῆται, **παρεκτροπή:** τρέπεσθαι, **πειστήριο:** πειθοῖ, **άδετος:** σύνδεσμον

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!